

היום נלמד בעזרת ה':

בבא קמא דף קיט

רב רבא זבין שבישתא מאריסא: רבא קנה חבילות של ענפי עצים מאריס העובד בשדה אחת. ואב"י הקשה לו ממשנתו.

אמר ליה הני מילי בשומר: המשנה מדברת דוקא בשומר שהוא מקבל כסף על פעולתו אבל אין לו שום זכות בעצים ובפירות, אבל אריס שעובד בקרקע ומקבל חלק מהעצים והפירות מותר לקנות ממנו כי יש לתלות שהוא מוכר מהחלק שלו.

ת"ר שומרי פירות לוקחין מהן וכו': מותר לקנות מהשומרים כאשר הם מוכרים בפרהסיא ושוקלים את הסחורה ב'טורטני' (= מאזניים) כדרך הסוחרים, מכיון שאם הם היו גונבים הם לא היו מוכרים בפרהסיא.

וכולן שאמרו 'הטמן': תחביא את הסחורה.

לוקחין מהן מפתח הגינה: וכל מה שמותר לקנות מהם זה דוקא באופן שהם מוכרים בפתח הגינה אבל אם הם מוכרים מאחורה יש לחשוש שהם עושים זאת בגניבה.

איתמר גזלן מאימת מותר להנות הימנו: כך גרס רש"י. והיינו אם הגזלן מביא לנו חפץ או דבר מאכל, האם מותר להנות ממנו או שיש לחשוש שהוא גזול.

לדעת רב אם רוב ממונו של הגזלן הגיע אליו בהתר ומיעוט בגניבה, מותר להנות ממנו כי אנו הולכים אחר הרוב ונוקטים שהדבר אינו גזול. **לדעת שמואל** אפילו אם רק מיעוט ממנו הגיע לו בהיתר מותר, כי תולים שהדבר שאנו לוקחים ממנו הוא מהמיעוט שאינו גזול.

אורי ליה רב יהודה לאדא דיילא: הורה רב ליהודה 'השמש של החכמים' כדעת שמואל.

ממון מסור: ממונו של אדם 'מסור' (= המלשין ומוסר את ממונו של יהודים לגויים אנסים), נחלקו האם מותר לאבד את ממונו של המסור בידיים או שאסור (אבל מותר לאבדו בגרמא, בעל העיטור). והגמרא מבארת את טעמה של כל דעה.

לא יהא ממונו חמור מגופו: מכיון שמותר להרוג את המסור (על ידי שמורידים אותו לבור עד שימות), אם כן ודאי שמותר לאבד את ממונו. (הטעם שמותר להורגו מבואר לעיל משום שהוא 'רודף' הגורם להרוג יהודים כי האנסים יתעללו ביהודי עד שיהרגו אותו ויקחו את כל ממונו).

דלמא הוה ליה זרעא מעליא: שמא יהיה לו בן צדיק שישתמש בממונו.

*

רב חסדא הוה ליה ההוא אריסא: לרב חסדא היה אריס שהיה לוקח לעצמו חצי מהרווחים, במקום לקחת שליש כמנהג שאר האריסים. רב חסדא סילק אותו מתפקידו ולקח את חלקו של האריס. וקרא על עצמו את הפסוק האומר שה'חיל' של החוטא (= האריס) צפון ושמור לצדיק (= רב חסדא).

כי מה תקות חנף: נאמר על גזלן "כי מה תקות חנף כי יבצע, כי ישל אלוה נפשו" כלומר מה תקוותו של הגזלן? והרי "ישל אלוה נפשו"!

נחלקו בפירוש המילה 'נפשו' רב הונא ורב חסדא. האם הכוונה לנפשו של הנגזל, ופירוש הפסוק שהקב"ה ישאל את הגזלן על נפשו של הנגזל שהוא הרג אותה ויעניש אותו על כך. או שהכוונה לנפשו של הגזלן, ופירוש הפסוק שהקב"ה ישל וישליך את נפשו של הגזלן וימית אותו על מה שעשה.

וכל אחד מפרש את שיטתו על פי פסוקים אחרים.

דכתיב 'כן ארחות כל בוצע בצע את נפש בעליו יקח': הגזלן הורג את נפשו של בעל הממון.

דכתיב 'אל תגזול דל וכו' וקבע את קובעיהם נפש': ה' 'יגזול' וימית את נפש הגזלנים.

ואידך נמי הכתיב 'נפש בעליו יקח': למאן דאמר 'נפשו' נפש הגזלן - מה הוא יענה על הפסוק 'נפש בעליו יקח' האומאר שהגזלן נוטל את נפש הבעלים? תשובה: מאי 'בעליו' **בעליו דהשתא:** הוא יפרש את הפסוק על נפש הגזלן, שה' יקח את נפש הבעלים החדש של הממון.

ואידך נמי הכתיב 'וקבע את קובעיהם נפש': למאן דאמר 'נפשו' של הנגזל - מה הוא יענה על הפסוק 'וקבע את קובעיהם נפש' האומר שה' יטול את נפש הגזלן?

תשובה: מה **טעם קאמר**: הפסוק מבאר את הטעם מדוע ה' יקח את נפשו של הגזלן? בגלל שהוא לקח את נפשו של הנגזל.

א"ר יוחנן כל הגוזל את חבירו וכו'. ורבי יוחנן מביא ארבעה פסוקים בענין.

ואומר 'ואכל קצירך ולחמך בניך ובנותיך': האויב יגזול את ממונך ולא יהיה לך במה לפרנס את בניך ובנותיך וידמה עליך הדבר כאילו הוא לקח לך אותם.

ואומר 'מחמס בני יהודה אשר שפכו דם נקי בארצם': הגזל שעשו בני יהודה נחשב כאילו שפכו דם.

ואומר 'אל שאול ואל בית הדמים על אשר המית את הגבעונים': הגבעונים היו חוטבי עצים ושואבי מים לצורך המזבח. שאול הרג את נוב עיר הכהנים וכתוצאה מכך לא היתה פרנסה לגבעונים, והפסוק מחשיב זאת כאילו הרג אותם.

מאי ואומר? מדוע הוצרך רבי יוחנן להביא את כל הפסוקים?

וכ"ת נפש דידיה אבל נפש בניו ובנותיו לא: מהפסוק 'את נפש בעליו יקח' לומדים שהגזלן נענש רק על נפש הנגזל עצמו אבל לא על נפש בניו ובנותיו. ועל כך מלמד הפסוק 'בשר בניו ובנותיו'.

וכ"ת הני מילי היכא דלא יהיב דמי: ועדיין היה מקום לומר שכל זה דוקא כשהגזלן לא משלם כסף, אבל חמסן שמשלם כסף על הגזילה אולי הוא לא נענש. ועל כך מלמד הפסוק 'מחמס בני יהודה'.

וכ"ת ה"מ היכא דקעביד בידיים אבל גרמא לא: ועדיין היה מקום לומר שרק אם גוזל את חבירו בידיים הוא נענש, אבל אם הוא רק גורם שלחבירו לא יהיה ממון אינו נענש. ועל כך מלמד הפסוק 'אל שאול ואל בית הדמים על אשר המית את הגבעונים' וכו"ל.

*

אבל לא יינות ושמינים וסלתות: בגלל שאין דרך נשים למכור את הדברים הללו ולכן יש לחשוש שהיא גנבה אותם מבעלה.

אבא שאול אומר מוכרת אשה... כדי לעשות כפה לראשה: = צעיף. והטעם כי הבעל לא מקפיד על כך.

גבאי צדקה לוקחין מהן: מקבלים מהנשים סכום מועט כי הבעלים מסכימים לכך, אבל לא סכום מרובה.

והבדדין: הנשים של בעלי בית הבד הסוחרים בזיתים ושמן זית, מותר לקנות מהן זיתים ושמן במידה מרובה, כי במכירה בפרהסיא אין חשש של גניבה. אבל לא קונים מהן כמות מועטת מחשש שמא הן גונבות.

רשב"ג אומר לוקחין מנשים זיתים במועט בגליל העליון: מותר לקנות מנשי בית הבד בגליל העליון כמות מועטת, משום ששם השמן יקר והבעלים מקפידים אפילו על דבר מועט, ואם כן הן חוששות לגנוב אפילו קצת.

רבינא איקלע לבי מחוזא: רבינא הזדמן לעיר מחוזא, והוא היה גבאי צדקה. באו נשות מחוזא והניחו לפניו שרשרות זהב וצמידים לצדקה, והוא לקח מהן.

א"ל הני לבני מחוזא דבר מועט נינהו: בגלל שהם עשירים זה נחשב להם 'דבר מועט'.

משנה: מוכין שהכובס מוציא: בתהליך שטיפת הבגד יוצאים מוכים של צמר מהבגד. הכובס נוטל אותם לעצמו כי אין דרך בעל הבגד להקפיד על כך. אבל הסורק את הבגד במסרק מוציא כמות גדולה של מוכים ובעל הבגד מקפיד על כך.

כובס נוטל ג' חוטיין: דרך האורגים לארוג שלוש חוטים מסוג אחר בסוף הבגד, והכובס לוקח אותם ומייפה את הבגד. החוטים הללו הם שלו. אבל אם היו מספר גדול יותר של חוטים, אין לכובס רשות לחתוך אותם מהבגד ועליו להשאיר אותם (חזו"א). אמנם אם היו החוטים בצבע שחור על גבי כגד לבן, אפילו יותר משלוש חוטים, מכיון שהם מכערים את הבגד מותר לכובס ליטול אותם והם שלו.

החייט ששייר את החוט כדי לתפור בו: הגמרא תבאר איזה גודל של חוט.

ומטלית שהיא ג' על ג': חייט שחתך את הבגד שקיבל מבעל הבית לצורך תפירת הבגד, ונשארה לו חתיכת בד בגודל של ג' על ג' אצבעות, הרי היא של בעה"ב.

מה שהחרש מוציא במעצד: הנגר שקיבל עצים לבנות מהם בית. את החתיכות העץ הקטנות שנושרות מהחלקת העץ ב'מעצד' (= גרזן קטן), הרי אלו שלו. אבל החתיכות העץ הגדולות שנושרות ממה שהוא מחליק ב'כשיל' (= קרדום), הרי אלו של בעל הבית. וכל זה כשהוא עובד 'בקבלנות' דהיינו שהוא מקבל סכום קצוב על

בניית הבית. אבל אם הוא עובד כשכיר יום, אפילו הנסורת הדקה שיוצאת מקדיחת העצים הולכת לבעה"ב.

גמרא: ת"ר לוקחין מוכין מן הכובס: מותר לקנות מוכין של צמר מהכובס בגלל שהם שלו. וכפי שלמדנו במשנה.

הכובס נוטל שני חוטין העליונים והן שלו: להלן תקשה הגמרא על כך מהמשנה.

ולא יטיל בו יותר משלושה חובין: דרך הסורק לתפור לולאות בקצה הבגד לאורכו, כדי שיוכל למתוח אותו בשעת הסריקה. לאחר המתיחה נוצרות לבגד קצוות, והסורק חותך אותם ולוקחם לעצמו. הברייתא אומרת שלא יתפור את הלולאות ביותר משלוש תחיכות של מחט, כדי שלא יוכל למתוח את הבגד יותר מידי.

ולא יסרוק הבגד לשתי אלא לערבו: כשהוא סורק את הבגד לא יסרוק אותו לאורך אלא לרוחב.

ומשויהו לארכו אבל לא לרחבו: חותך את הקצוות לאורך אבל לא לרוחב. ומותר לו להשוות ולחתוך אפילו קצה בגודל טפח. עד כאן הברייתא.

אמר ר' שני חוטין: הגמרא מקשה הרי במשנה כתוב שהכובס לוקח שלושה חוטים? ומתרצת: **לא קשיא:** בחוטים עבים מותר לו לקחת רק שניים, בחוטים דקים מותר לו שלוש.

*

לא קשיא, הא בגלימא: בבגד העשוי ללבישה כל יום סורק לערבו, לפי שאם יסרוק לשתי הוא עלול להיקרע מהר. **הא בסרבלא:** ובבגד העשוי לכבוד ונוי סורק לשתי לפי שכך הוא נאה יותר.

*

בעי רבי ירמיה: כשהאומן מוליך ומביא את המחט בבגד, האם זה נחשב לתפירה אחת או לשתי תפירות? תיקו.

*

הא בגלימא: בטלית משויהו לארכו. **הא בהמיוני:** באבנט שכשלוכשו נראים רק שני ראשיו התלויים משויהו לרחבו.

*

תנו רבנן: אין לוקחים מן הסורק מוכין (= סיבי צמר היוצאים מחמת הסירוק), לפי שיוצאת כמות חשובה ובעל הבית מקפיד על זה. ובמקום שנהגו להיות המוכין של הסורק, לוקחים ממנו. **ובכל מקום** דהיינו גם במקום שלא נהגו שהמוכין היוצאים מן הסירוק הם של הסורק, בכל זאת לוקחים מהן כר מלא מוכין וכסת מלאה מוכין, לפי שגם אם המוכין גנובים הרי קנה אותם הסורק ע"י ששינה אותם לכר וכסת.

*

גרדי: אורג. **אירין:** דרך האורג להניח צמר בקנה של ה'ערב' כדי שלא יצא ה'ערב' מן הקנה לכאן ולכאן, והאירין שייך לבעל הבית. **נירין:** חוטים התלויים בקנה המשמשים להעלות ולהוריד את חוטי השתי המושחלים בתוך הלולאות. **פונקלין:** כמין נירין שעושים ליריעות הנארגות מעומד ולא עושים להם קנה. **ולא שיורי פקיעות:** מה שנשאר מכדורי החוטים. הטעם בכל הנ"ל לפי שהם שייכים לבעל הבית.

אבל לוקחין מהן בגד מנומר: כלומר אפילו בגד מנומר בהרכה צבעים, שלמרות שרגלים לדבר שהוא גנב את הצמר מהבגדים שארג, מותר לקחת ממנו לפי שקנאם בשינוי. וכן לוקחים מהם **ערב ושתי, וטווי** דהיינו צמר המונח בקנה הערב, **ואריג,** לפי שקנאם בשינוי.

קושיא: **אמרי:** מדוע אמרה הבריייתא שלוקחים מהם 'טווי ואריג', והרי אם לוקחים מהם טווי ברור שמותר לקחת מהם אריג שזהו שלב מאוחר יותר?

תירוץ: **מאי אריג, תיכי:** כשהבריייתא אמרה 'אריג' אין הכוונה לאריג ממש, אלא למין שרשראות שעשה אותם מחתיכות הצמר ולא טווה אותם קודם לכן.

*

אין לוקחין מן הצָבֵעַ לא אותות: כשמביאים לצָבֵעַ בגד לצבוע, הוא חותך ממנו מעט בפני הבעלים כדי לראות האם הבגד יקלוט את הצבע, ולפעמים הוא משאירו אצלו והבעלים שכחו מכך.

דוגמות: דוגמאות. כלומר שהצָבֵעַ מראה לבעלים מעט צמר צבוע בצבעים שונים כדי שהוא יוכל לבחור את הצבע הרצוי לו.

תלושים של צמר: שתלש מגיזת הצמר מעט מעט. הטעם בכל הנ"ל לפי שהצָבֵעַ נטלם ללא ידיעת בעל הבית.

אבל לוקחין מהן בגד צבוע: משום שהוא לא גנב בגד שלם, וגם אם גנב אותו הרי קנאו בשינוי ע"י שצבעו. **טווי ובגדים:** כלומר אמרנו שלא לוקחים מהצבע דוגמאות, אבל אם טווה אותם או עשה מהם בגדים לוקחים ממנו, לפי שקנאם בשינוי.

קושיא: **השתא:** מדוע אמרה הבריייתא שלוקחים מהם 'טווי ובגדים', והרי אם לוקחים מהם טווי ברור שמותר לקחת מהם בגדים שזהו שלב מאוחר יותר? (= 'בגד' נעשה לאחר שטווים אותו).

תירוץ: **מאי בגדים, נמטי:** כשהבריייתא אמרה 'בגדים' כוונתה ללכד, כלומר בגד העשוי מצמר לא טווי אלא ע"י כבישה והידוק.

*

ת"ר: הנותן עורות למעבד עורות, מה שהאומן חתך מן העור סביב, וכן הצמר התלוש מן העור, הרי אלו של בעל הבית. **והעולה משטף במים משטף המים:** כלומר והצמר העולה מחמת שטיפת המים הרי אלו של האומן, לפי שזהו דבר מועט ובעל הבית מפקיר אותו.

*

א"ר יהודה: הכובס נקרא 'קצרא' בארמית, והוא לוקח את ה'קצרא', כלומר את מה שהוא מקצר מן הבגד הוא לוקח וזה שייך לו.

הכל עולין למנין תכלת: אותם שלשה חוטים אם לא קיצרן הכובס, הרי הם עולים לחשבון מידת 'מלא קשר גודל' שצריך להרחיק משפת הבגד להטיל שם ציצית, אבל יצחק בני מקפיד עליהם ונוטלם.

*

למדנו במשנתנו - החייט ששייר את החוט שהביא לו בעל הבית, צריך להחזירו לבעל הבית:

וכמה לתפור: כמה הוא שיעור חוט שיש בו כדי לתפור? **אמר רב אסי:** כמלוא אורך המחט, ושיצא עוד מחוץ למחט. לפי שאם החוט יהיה רק באורך המחט הוא לא יוכל לחזור ולתחוב את המחט בבגד.

איבעיא להו: האם רב אסי התכוון שצריך שיהיה חוט באורך מלא מחט, ובנוסף חוץ למחט בשיעור כמלא מחט, (= שצריך חוט באורך כפול מהמחט), או שמספיק שיש בחוט שיעור של מלא מחט, ועוד משהו חוץ למחט?

ת"ש: נפשוט את הספק מכך שלמדנו בברייתא - חייט שהשאיר חוט שהוא קצר מכדי לתפור בו, וכן אם השאיר מטלית שהיא פחותה משיעור של ג' אצבעות על ג' אצבעות, אם בעה"ב מקפיד עליהם הרי אלו של בעל הבית, ואם אין בעל הבית מקפיד עליהן הרי אלו של החייט. ע"כ הברייתא. אם נאמר שהשיעור של חוט כדי לתפור בו הוא באורך כפול מהמחט, הרי מובן שהברייתא דנה במקרה שהוא פחות מכך למי הוא שייך, לפי שאפשר להשתמש בו ללולאה, אבל אם שיעור חוט הוא כמלא מחט ועוד משהו חוץ למחט, א"כ לא מובן מה הנידון למי הוא שייך, שהרי פחות מכך הוא לא ראוי לכלום. ומכאן הוכחה שהשיעור הוא חוט באורך כפול מהמחט.

*

למדנו במשנתנו - מה שהחפש מוציא במעצד הרי הוא של הנגר:

קושיא: **ורמינהו:** והרי למדנו בברייתא להיפך, שמה שהנגר מוציא במעצד, וכן שאריות של חתיכות עצים שנחתכו מהמסור הרי אלו של בעל הבית. אבל עץ דק כעפר שיוצא מהמקדח, ומתחת הרהיטני (= כלי שמשייפים ומחליקים בו את העץ), והנגר במסור במקום החיתוך שיוצא משם נסורת דקה כעפר, הרי אלו של הנגר.

תירוץ: **אמר רבא:** במקומו של התנא של משנתנו היו שני סוגי איזמלים, לגדול קוראים 'כשיל' ולקטן קוראים 'מעצד', השאריות מהעץ שחותך עם ה'מעצד' הם של הנגר, לפי שהם שאריות קטנות. אבל במקומו של התנא של הברייתא היה רק מין כלי אחד שקוראים לו 'מעצד', וכיון שהכלי הזה לא היה כל כך קטן ושאריות העץ היו גדולות יותר, לכן השאריות הם של בעל הבית.

*

למדנו במשנתנו - ואם היה עושה אצל בעל הבית אף הנסרים של בעל הבית:

ת"ר: מסתתי אבנים (= מרבעים ומחליקים אותן) אין בחתיכות הנופלות מהן משום גזל (= מותר לקחת אותם). אבל מפסגי אילנות וגפנים (= כשיש בהם יותר מדאי ענפים קוצצים אחת מביניהם), ומנקפי היגי (= קוצצים את הקוצים הגדלים בין

הזרעים), ומנכשי זרעים (= נוטלים את הירקות הגדלים בין הזרעים), ועודרי ירקות (= כשהירקות גדלים בצפיפות נוטלים אחת מביניהם כדי שיהיה להם מקום לגדול ולהתפשט), בזמן שבעל הבית מקפיד עליהם יש בהן משום גזל ואסור לקחת את מה שעקרו לעצמם, אבל אם אין בעל הבית מקפיד עליהן הרי אלו שלו.

כשות: מין צמח שמטילים אותו בשיכר. **חזיז:** שחת של תבואה כשהיא עדיין עשב. **אין בהם משום גזל:** לפי שאין בעל הבית מקפיד עליהם, אבל במקום שמקפידים עליהם יש בהן משום גזל.

אמר רבינא: ובמקום הנקרא 'מתא מחסיא' מקפידים עליהם, לפי שהוא מקום שיש בו בהמות והם צריכים את השחת למרעה טוב.

הדרן עלך פרק הנוול בתרא
וסליקא לה מסכת בבא קמא

"אמר רב יהודה, האי מאן דבעי למהוי חסידא לקיים מילי דנזיקין"
(מי שרוצה להיות 'חסיד', שיקיים דיני נזיקין, בבא קמא ל.)